

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

Codi: 106459

Crèdits: 6

Caràcter: FORMACIÓ OPTATIVA

Matèria: CONTEXT I DESENVOLUPAMENT EN METODOLOGIES D'INVESTIGACIÓ

Curs: QUART

Semestre: PRIMER

Equip docent: MARCEL PIE I CLARA IRIS RAMOS

Hores de dedicació: 150h

Hores lectives: 72h

Hores autònomes: 78h

DESCRIPCIÓ DE LA MATÈRIA:

Aquesta matèria és de caràcter optatiu i de metodologia teoricopràctica. L'objectiu general de la matèria és el d'articular recursos i metodologies procedents dels camps de saber de les ciències socials i dels àmbits científicotècnics amb la pràctica investigadora en arts i disseny. En les quatre assignatures que componen la matèria, s'aborda una dimensió d'anàlisi teòrica, reflexiu i posicionat dels recursos implicats en el propi procés de treball; una dimensió prospectiva i propositiva en relació amb el propi projecte, orientada cap a i des de l'autonomia de l'alumne/a; una dimensió instrumental de la pràctica investigadora amb el domini de recursos i mètodes de treball adequats a la singularitat del projecte propi. Com a eixos transversals, s'incideix, d'una banda, en la consolidació de la competència comunicativa a través de l'ús de llenguatges propis de la recerca en arts i disseny (visual, oral, escrit, sonor, etc.). D'altra banda, en l'autonomia i capacitat (auto)crítica de l'alumne/a. Cada una de les assignatures de la matèria es despleguen des de la seva dimensió teòrica i pràctica (antropològica, sociològica...), descriptiva-textual-formal (codis, canals, estructures), dimensió contextual (tecnologia, infraestructura, espais, escenaris), política, cultural (perspectives transfeministes, decolonials...), material i comunicativa/estètica (llenguatges).

FICCIO

La ficció és tot aquell relat que ens ajuda a aproximar-nos a la lectura de la realitat i als seus possibles, ja sigui a partir d'abstraccions que representen el món, com a la lectura que fem d'aquest, i abasta narratives imaginàries expressades en qualsevol mitjà (novel·la, conte, teatre, videojoc, còmic, animació, instal·lació, performance, etcètera). Tota producció que promou un significat es veu implicada en la ficció, en la nostra forma de fer una traducció de la vida. Així mateix, aquesta configura els nostres imaginaris, les nostres realitats socials i polítiques i les nostres relacions humanes. El que es proposa en aquesta assignatura és aproximar a la ficció com a mètode de recerca, per tal d'investigar en les diferents possibilitats de conformar narracions que reflexionin sobre els efectes de la vida humana i no humana, com en la forma de transferir, simular, especular o fer un retorn d'aquesta cap als altres sobre la realitat que ens envolta. A través de diferents metodologies, es proposa recórrer narracions de tipus ficcional i factual, aquelles aparentment estan confrontades o oposades (ficcions o fets reals/documentals), però amb les que d'una forma entrelaçada construïm de forma crítica els nostres mons imaginaris, identitats, marcs culturals i realitats sociopolítiques.

OBJECTIUS

Genèrics:

- Formular projectes o situacions a través de les quals creem espais de relació intermedis, de contacte, de fricció o de contagi amb i entre els diferents agents, comunitats, públics i xarxes de les arts i els dissenys.
- Posar en joc qüestions vinculades amb la cultura, el pensament i la creació contemporània, entenent-les com a eines que ens permeten construir un posicionament crític i una manera de fer propositiva envers la realitat actual.

Específics:

- Conèixer i emprar metodologies de recerca i estratègies de creació/comunicació vinculades a la ficció, la ciència ficció, la teoria ficció i el disseny especulatiu en el marc de la recerca en arts i dissenys.
- Identificar públics i comunitats vinculades i vinculants al treball de l'alumne.

COMPETÈNCIES

- E02. Analitzar i relacionar teories, conceptes i sabers de les diverses àrees de coneixement (socials, científiques, de les arts i dels dissenys).
- E03. Llegir, escriure i parlar de manera posicionada i crítica en i des dels entorns de treball de les arts i els dissenys, i emprar aquests recursos com un factor de construcció personal.
- E04. Analitzar el context sociocultural contemporani, en permanent transformació, i implicar-se en ell des del treball propi en el camp de les arts i/o els dissenys.
- E05. Distingir, jerarquitzar i relacionar críticament continguts formals, dades, documents, conceptes i arguments implicats en el treball propi, emprant recursos apropiats (constel·lacions conceptuals, gràfics relacionals, bancs de referències...).
- E06. Assenyalar i descriure vincles entre teoria i experiència en el treball propi a partir de l'acotació de problemes i evidències en el context sociocultural i de la proposta d'hipòtesi.

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

E11. Treballar de manera coherent amb diferents metodologies per a afrontar situacions diverses en el desenvolupament del projecte propi.

E14. Identificar i aplicar els elements bàsics d'un procés d'exploració i anàlisi en un camp concret de les arts i el disseny.

E16. Fer propostes específiques en el camp de les arts i dels dissenys, així com saber formalitzar-les, aplicant estratègies, mètodes, instruments i llenguatges adequats a cada situació i context.

COMPETÈNCIES TRANSVERSALS

T01. Escoltar activament valorant les aportacions alienes per a la construcció dels propis posicionaments.

T02. Tractar la informació de manera responsable, compromesa i honesta.

T03. Gestionar eficientment el temps i els recursos.

T04. Exercir el posicionament personal i les capacitats crítiques i autocrítiques en processos de transformació del context.

T05. Comunicar i expressar-se eficaçment, tenint en compte el destinatari i el mitjà.

T06. Treballar de manera col·laborativa, multidisciplinària i transdisciplinària.

RESULTATS D'APRENTATGE

E02.37. Consolidar la identificació de les metodologies de les diverses àrees de coneixement a través de les arts i els dissenys.

E03.25. Comunicar de manera situada i (*pre)posicional: amb, de, des de, contra, per, per a...

E03.26. Reforçar la identificació i utilització de tècniques d'argumentació.

E03.27. Consolidar la capacitat de comunicar de manera clara i precisa emprant llenguatges propis de la recerca en arts i disseny (visual, oral, escrit, sonor...).

E03.28. Identificar i utilitzar amb claredat el mitjà adequat a cada situació comunicativa.

E04.28. Saber identificar i delimitar el context específic en el qual s'insereix el projecte personal.

E05.13. Gestionar de manera crítica i posicionada els vincles teòrics i instruments de la recerca amb el treball propi.

E05.14. Aplicar i consolidar les eines i instruments de recerca adequades en funció de la metodologia emprada per al desenvolupament de propostes concretes.

E06.15. Elaborar de manera autònoma propostes personals i identificar temes d'interès propis.

E06.16. Adequar el treball propi als contextos específics d'implementació.

E11.9. Identificar i utilitzar les diferents metodologies de recerca (ficció, arxiu, subjecte i comunitat, entorn i context) a fi d'analitzar i proposar noves perspectives per a abordar qüestions o problemes identificables.

E11.10. Generar línies de millora del projecte a partir de provocar un diàleg amb els diferents agents que han d'intervenir en el procés.

E14.14. Tenir autonomia en el procés de recerca i construcció d'un arxiu propi de referents i casos d'estudi.

E16.13. Articular posant en relació els àmbits d'interès i de recerca contextuals amb les diferents metodologies de creació i producció pròpies de cada alumne.

RESULTATS D'APRENTATGE TRANSVERSALS

T01.1. Construir posicionament i criteri propis tant a partir del seu treball com a partir del diàleg amb altres propostes o agents.

T01.2. Reconèixer les qualitats del treball dels altres com a font d'aprenentatge.

T02.1. Reconèixer l'ús, límits i diferents aplicacions de dades i documents.

T03.1. Organitzar i gestionar de manera autònoma els temps en els processos d'aprenentatge i en el seu itinerari formatiu en el grau.

T03.2. Gestionar de manera eficient els recursos que estan implicats en els processos d'aprenentatge, tant els que li han estat facilitats com els que de manera autònoma adquireix.

T04.1. Revisar el seu procés de treball a partir de criteris tant pedagògics com d'originalitat.

T05.1. Organitzar les idees i transmetre-les amb eficiència i creativitat.

T05.2. Triar el mitjà adequat a cada situació comunicativa.

T06.1. Distribuir els rols en un entorn col·lectiu de treball derivat d'un projecte segons habilitats i disciplines implicades.

T06.2. Treballar de forma horitzontal i croada en entorns col·laboratius com a font de desenvolupament personal i grupal.

CONTINGUTS

L'assignatura de Ficció es configura a través de quatre blocs que es despleguen des d'una aproximació teoricopràctica entorn a les diverses pràctiques de les arts i els dissenys

Bloc 1. Autoficcions i mitologies

L'autoficció és un gènere literari que es diferencia de l'autobiografia perquè, en el cas d'aquesta segona, els fets han passat realment de manera testimonial, mentre que en l'autoficció el que es narra pot partir d'una realitat parcial i modificada. En aquest sentit, l'autoficció es defineix entre l'autobiografia i el relat inventat, és un vaivé que alterna dades, personatges, temps o espais reals i ficticis. D'aquesta manera, la persona que escriu no ha de dir necessàriament la veritat, encara que la veu que narra parli de si mateixa. Una autoficció és sempre una història que compleix dos requisits: l'autor/a empíric/a narra el relat, i els fets ficcionats, poden ser a partir de successos reals o no. Aquest gènere ha servit a diversitat d'autores i autors per a aterrar o fer preguntes a temes tan diversos com les subjectivitats individuals i

col·lectives, les mitologies familiars, les anècdotes petites que s'estiren fins a ser històries més llargues per ampliar l'escala d'observació o les ficcions que exploren el context de la vida real al servei de la recerca narrativa i especulativa en un marc humà global, entre moltes altres.

Bloc 2. Narració

La narració és la principal eina de creació de ficcions. En aquest bloc s'analitzaran els elements constitutius de la narració: el narrador/a, els personatges, l'estructura i el temps i l'espai. Tota narració és un discurs que es desplega en el temps i l'espai. La narració és el procés mitjançant el qual l'espectador construeix la història en curs a partir de l'organització del relat. El relat es desenvolupa en un món fictici (el món diègètic) en el qual les situacions i esdeveniments narrats tenen lloc, i a on els personatges es mostren i descobreixen a partir del seu comportament i accions. El joc amb el temps, l'espai i el punt de vista és el que configura la forma en què es constitueix el relat. La naturalesa temporal d'aquestes construccions ens permet analitzar-les i classificar-les en forma d'estructures lineals i no-lineals.

Bloc 3. La SF. Imaginació política i el més enllà d'allò pròpiament humà

La sigla SF és utilitzada normalment per a denominar a la *Science Fiction*, gènere derivat de la literatura de ficció, la literatura fantàstica i la narrativa de terror, com gran part de la ficció utòpica, distòpica, apocalíptica i la ucronia. Moltes autores han vist en la ciència ficció un terreny fèrtil per imaginar molts presents possibles, formular preguntes al futur i especular sobre el que pot esdevenir el nostre món. La ciència ficció es caracteritza per narrar situacions hipotètiques i sovint explora les possibles conseqüències de les innovacions científiques, socials i tecnològiques. Per a Donna Haraway, SF és l'abreviatura de *science fiction*, però també de *speculative fabulation*, *string figures*, *speculative feminism*, *scientific fact* i *so far*. Travessant alguns camps de la narrativa en les arts i el disseny, es presenten algunes metodologies de recerca de la SF que entrellacen les pràctiques narratives d'escriptura acadèmica a les formes més quotidianes de relat, per a analitzar i fabular sobre la creació d'escenaris futurs i "imaginariis polítics" alternatius, en la mesura que poden oferir models concrets per a altres formes de vida en el present.

Bloc 4. PARATEXT

Normalment associem el paratext al conjunt d'elements -normalment textuals- que acompanyen el text principal de l'obra -com serien, el títol, el subtítol, la descripció, l'índex, etc.- i que configuren el primer marc de comunicació a partir del qual l'obra es presenta al futurible lector/espectador. En aquest bloc utilitzarem aquest eina per revisar i experimentar amb els continguts generats durant el curs.

METODOLOGIA

Els quatre blocs que configuren l'assignatura hibriden càpsules magistrals on es presenten diversos marcs conceptuals i eines metodològiques entorn a les estratègies de ficció contemporània, conjuntament amb un espai dedicat a l'aula taller on s'activaran procediments performatius de comprensió de les mateixes eines i on l'alumne aplicarà els coneixements al desenvolupament del seu projecte personal.

ACTIVITATS FORMATIVES

Hores de dedicació: 150h

Hores activitats dirigides: 37,5h (25%)

Hores activitats supervisades: 37,5h (25%)

Hores aprenentatge autònom: 37,5h (25%)

Hores activitats d'avaluació: 37,5h (25%)

Activitat dirigida:

Presentació i discussió de continguts teòrics, referències i casos d'estudi. Visites i/o presentacions d'experts.

Metodologia d'aprenentatge: Valoració i discussió crítica col·lectiva. Exposició de continguts pràctics i debat.

Resultats d'aprenentatge: E2, E4, T1

Activitat supervisada:

Realització d'exercicis a l'aula o taller. Realització i presentació d'elements de comunicació del procés de treball.

Discussió i posada en comú de continguts.

Metodologia d'aprenentatge: Assessorament sobre els processos de formalització del treball propi de l'alumne.

Seguiment i tutorització dels processos metodològics i dels resultats parcials del treball propi de l'alumne. Presentació pública i discussió crítica col·lectiva.

Resultats d'aprenentatge: E3, E4, E5, E6, E16, T1, T2, T4, T5, T6,

ESCOLA MASSANA. CENTRE D'ART I DISSENY.

Activitat autònoma:

Cerca de documentació: fonts primàries, bibliografia, casos d'estudi i referents. Lectura de textos. Treball pràctic autònom.

Metodologia d'aprenentatge: Tractament de la informació. Lectura comprensiva de textos. Lectura comprensiva d'elements formals i matèrics.

Resultats d'aprenentatge: E4, E5, E3, E11, E14, E16, T2, T3

Activitat d'avaluació:

Presentacions dels exercicis i dels resultats parcials o finals.

Metodologia d'aprenentatge: Comentari i revisió, individual o en grup, d'exercicis i resultats parcials o finals.

Resultats d'aprenentatge: E5, T4, T5

SISTEMA D'AVUACIÓ

El sistema d'avaluació es realitza a través del seguiment del procés de treball portat a terme a l'aula i de l'activitat autònoma. L'avaluació final del procés d'aprenentatge es realitza al final del procés a partir dels treballs relacionats i de l'exposició oral i documental de l'argumentació del treball realitzat; així mateix la valoració del procés es realitza mitjançant el seguiment continu a l'aula tenint en compte que són treballs relacionats i requereixen tenir continuïtat.

La participació activa a l'aula en el desenvolupament del treball també serà un element que determinarà la puntuació final. En el cas de ser avaluat per segona convocatòria, es realitzarà una prova de síntesi.

SISTEMA D'AVUACIÓ COMÚ A LA MATÈRIA

Avaluació continua a través del seguiment del procés d'aprenentatge. (40%)

Avaluació continua de l'exposició i/o realització de processos d'investigació. (50%)

Avaluació puntual a través de seminaris, debats, visites i/o altres activitats col·lectives. (10%)

RECUPERACIÓ

1. La nota mínima mitjana de curs ha d'estar entre 4 i 4,99.
2. L'alumne/a ha d'haver estat prèviament avaluat en un conjunt d'activitats el pes de les quals equivalgui a un mínim de dues terceres parts de la qualificació total de l'assignatura.
3. L'assistència ha d'haver estat igual o superior al 80% de les hores lectives presencials.

PROGRAMACIÓ (Desplegament de l'assignatura per sessions)

Sessió 1

Presentació del curs.

Inici T1: Autoficcions i mitologies

Sessió 2

Lectures T1

Pacte ficcional, construcció de personatges i diègesi

Sessió 3

Tancament T1

Sessió 4

Inici T2.

Narratologia: Construcció d'un relat

Sessió 5

Narratologia: Temps i espai

Sessió 6

Narratologia: Estructura

L'humor i les narratives extremes com a metodologia.

Tancament T2

Sessió 7

Inici T3

La SF. Imaginació política (més enllà d'allò pròpiament humà)

Marc epistemològics, gèneres i metodologies de la ciència ficció i la ficció especulativa

Sessió 8

La SF: Sembrar llavors per a terraformar

Sessió 9

La SF: L'escriptura especulativa col·lectiva

Tancament T3

Sessió 10

Inici T4

El Paratext

Desenvolupament T4

Sessió 11

Desenvolupament T4

Sessió 12

Desenvolupament T4

Sessió 13

Desenvolupament T4

Sessió 14

Presentacions i lliurament T4

Sessió 15

Tancament de l'assignatura

BIBLIOGRAFIA

Barthes, Roland (1999). *Mitologies*. Siglo xxi.

Campbell, Joseph (1959). *El héroe de las mil caras: psicoanálisis del mito*. México: Fondo de Cultura Económica.

Haraway, D. J. (2011). *SF: Science Fiction, Speculative Fabulation, String Figures, So Far*. *Ada: A Journal of Gender, New Media, and Technology*

Despret, Vivianne (2022). *Autobiografia de un pulpo*. Bilbao: Consonni

Pince, Gerald (2003). *A dictionary of narratology*. U of Nebraska Press.

Eco, Umberto; MIRALLES, Helena Lozano (1996). *Seis paseos por los bosques narrativos*. Barcelona: Lumen.

Gaudreault, André; JOST, François (1995). *El relato cinematográfico*. Buenos Aires: Paidós.

Van Der Oever, Annie; Christie, Ian (2018). *Stories: Screen Narrative in the Digital Era*. Amsterdam University Press.